

השפעת פלטפורמה דיגיטלית רב-מודאלית להדרכת מטופלים להזרקה עצמית

של זריקה תת עורית למניעת פקת ורידים על: רמת הידע הנרכש, שביעות

רצון ותחושת מסוגלות עצמית בקרב המטופלים המודרכים

יעקב זייטומירסקי

תקציר

במקביל לעלייה בתוחלת החיים של אזרחי מדינת ישראל, חלה גם עליה במורכבות הטיפול במטופלים המאושפזים בבתי החולים. בעוד תהליכים אלו מתרחשים - יחס אחים ואחיות לנפש במדינה – נותר בין הנמוכים במדינות ה-OECD. במצב זה של מצוקה בכוח אדם מקצועי, היבטים מסוימים בממשק הטיפול עלולים להיפגע ואחד מהיבטים אלו הינו הדרכת מטופלים. הדרכת מטופלים מהווה ממשק טיפולי חשוב אשר באמצעותו ניתן להנגיש מידע למטופלים אודות מצבם ולגייס את מערבותם הפעילה בהליך הטיפול, זאת בהתאם לגישות השונות הנגזרות מעקרונות העצמת מטופלים והטיפול ממוקד המטופל. במקביל לעלייה בתוחלת החיים ובמורכבות המטופלים המאושפזים - חל תהליך נוסף - המהפכה הדיגיטלית הובילה לתמורות באופן צריכת המידע על ידי מטופלים ואף לשינויים באופן בו בני אדם מקיימים תקשורת בין אישית. מעורבותם של יישומים מבוססי דיגיטל בכל מימד אפשרי מביאות גם את מערכת הבריאות לבחון את הסגולות הטמונות בכלים אלו. בנוסף הולכת ומתבססת ההבנה כי דרך למידה היעילה לאדם אחד – לא בהכרח יעילה לאדם אחר. הנחה זו מביאה להתפתחות תיאוריות וגישות שונות הנוגעות לסגנונות לימוד ולאופני הנגשת מידע שונים. אחד הכלים הנפוצים במחקרים מעולם הבריאות הוא ה-*VAR-K*. *VAR-K* הינו כלי לאבחון סגנון לימוד מועדף. הכלי מתבסס על חשיפה לארבעה אופנים (או: מודאלים) להנגשת מידע – ויזואלי, שמע, מידע כתוב וקניסטי. שילוב של שני אופנים נקרא 'אסטרטגיה דו-מודאלית' ושילוב של יותר משני אופנים מכונה 'אסטרטגיה רב-מודאלית'.

במסגרת המחלקות הכירורגיות אחת ההדרכות הנפוצות בטרם שחרור מטופלים לביתם הינה הדרכה להזרקה ביתית של תרופה למניעת פקת ורידים (קלקסן). מחקר זה, אשר בוצע בשלוש מחלקות במרכז הרפואי הדסה עין-כרם, ביקש לבדוק את השפעתו של כלי הדרכה דיגיטלי, המאפשר גישה לימודית רב-מודאלית, על רמת הידע הנרכש בקרב המטופלים המודרכים, על שביעות רצונם ותחושת מסוגלותם העצמית.

כלל המטופלים אשר גויסו למחקר זה היו עתידים לבצע זריקה ביתית של קלקסן לאחר שחרורם מאשפוז. מחקר השוואתי זה חולק לשני חלקים: בחלקו הראשון נאספו נתוני קבוצת הביקורת ($n=40$) אשר משתתפיה מילאו שאלון בטרם הדרכת איש הצוות במחלקה, ושאלון נוסף לאחר ההליך הלימודי ובטרם שחרורו לביתו. השאלונים כללו שאלות ידע עם דגשים הנוגעים לתהליך ההזרקה, שאלון מסוגלות עצמית כללית ושאלון שביעות רצון מהליך הלימוד (בשאלון השני בלבד). בשלב השני של המחקר נאספו נתוני קבוצת ההתערבות. המטופלים בקבוצה זו הינם מטופלים אשר עשו שימוש בכלי הדיגיטלי הרב-מודאלי – ולא זכו במהלך המחקר לאינטראקציה הדרכתית מטעם הצוות המטפל בנושא הלימוד. נבדקים אלו מילאו

שני שאלונים אף הם כאשר השאלונים היו זהים לאלו של קבוצת הביקורת וכללו שאלות ידע, שאלון מסוגלות עצמית כללית ושאלון שביעות רצון מהליך הלימוד (בשאלון השני בלבד).

כלי הדרכה בו עשו שימוש משתתפי קבוצת הביקורת נבנה לטובת מחקר זה והוא מכיל ארבעה מודלים של רכיבי הדרכה, בהשראת כלי ה-*VAR-K*: (1) הדרכה כתובה, (2) הדרכה מוקלטת, (3) סרטון הדרכה ו-(4) פעילות לימודית, כאשר למשתתפים גישה חופשית לבחור באילו רכיבים לעשות שימוש וכמה פעמים לעשות כן. כלי הלימוד נבנה כעמוד אינטרנט על בסיס פלטפורמת *WIX* לבניית אתרים. הכלי מכיל עמוד לובי, ובו הסבר לנבדקים כי הם מוזמנים לבצע שימוש בכל רכיב הדרכה שיבחרו ללא כל הגבלה. כמו כן מעמוד הלובי ישנם קישורים לארבעת רכיבי הלימוד.

מניתוח תוצאות מחקר זה עולה כי שימוש ביישום דיגיטלי אשר נבנה לטובת הדרכת מטופלים להזרקה עצמית של זריקה למניעת פקקת ורידים – הינו בעל יעילות רבה בהקניית הידע הנדרש בקרב המטופלים המודרכים. למעשה ממצאי המחקר הראו באופן מובהק כי כלי מסוג זה הינו בעל יעילות רבה יותר בהקניית ידע בקרב המודרכים מאשר הדרכה המקובלת כיום במסגרות האשפוז שנבדקו. כמו כן יש לציין כי ממצאי מחקר זה הראו כי גם מטופלים מקרב האוכלוסייה המבוגרת הינם בעלי פוטנציאל להרוויח מכלי מסוג זה, לפיכך יש להימנע מהנחה לא מבוססת כי מטופל אינו נגיש לעשות שימוש בכלי דיגיטלי רק מפאת גילו.

במקביל, ממצאי מחקר זה ניתן להסיק כי רמת המסוגלות העצמית לא נפגעת עקב המעבר מהדרכה פרונטלית המבוצעת על ידי אח או אחות ללימוד באמצעות הכלי הדיגיטלי. מחקר זה מצא כי קיימת שביעות רצון גבוהה בקרב המטופלים אשר עשו שימוש בכלי ההדרכה הדיגיטלי ומטופלים אלו אף ציינו בתשובותיהם כי היו מעוניינים לראות הטמעה של כלים דומים במסגרת הטיפולית. עם זאת, תוצאות מחקר זה הדגימו שביעות הרצון גבוהה יותר בקבוצת הביקורת – ומתוצאה זו ניתן להסיק כי הצורך ביחס האנושי הינו בעל משקל רב בתחושת שביעות הרצון אותה חווים המטופלים מהליך ההדרכה ולמרות יעילות הכלי במשתנים התלויים האחרים שנבדקו – שביעות הרצון מהליך ההדרכה מושפעת ככל הנראה גם ממשתנים שלא נבדקו במחקר זה. ניתן ללמוד מכך כי בעוד יישומים דיגיטליים במסגרות הרפואיות השונות עשויים להיות יעילים ביותר בהשגת מטרות מסוימות הנוגעות לממשק הטיפולי וכמו כן בעלי פוטנציאל להוות משאב מסייע לגורמים המטפלים לטובת מתן הטיפול המיטבי בסיטואציות שונות ובדגש על הדרכה מטופלים. בד בבד – יישומים אלו לא מהווים תחליף ליחס האנושי מצד אנשי המקצוע, רכיב אשר כה נדרש ומתבקש על ידי המטופלים.

יש גם לציין כי בתוצאות מחקר זה נמצא כי 70% מהנבדקים ($n=28$) בקבוצת ההתערבות עשו שימוש בלפחות שני רכיבים מרכיבי ההדרכה בכלי הדיגיטלי ולמעשה למדו באסטרטגיה דו-מודאלי או רב-מודאלית. 30% בלבד מהמטופלים עשו שימוש ברכיב הדרכה בודד.

בעקבות ממצאים אלו, יש לבצע מחקרים נוספים בעתיד אשר יבחנו את הגורמים המשפיעים על שביעות רצון המטופלים מתהליכי ההדרכה במסגרות האשפוז, בדגש על בחינת הקשר בין הידע הנרכש לשביעות רצון המטופלים. יש לבחון במחקרים נוספים מיצוי טוב יותר של יתרונות הכלים הדיגיטליים אשר לא באו לידי ביטוי במחקר זה. אחד הבולטים שביתרונות אלו היא היכולת לבצע שימוש בכלי זה ולצורך מידע אמין, מדויק במגוון מודלים – גם במתאר הביתי, מימד זה לא נבדק במחקר הנוכחי ויש לבצע מחקרים נוספים על מנת לבדוק השפעתו על המשתנים התלויים. היבט נוסף ומשמעותי ביותר אותו יש לחקור – הינו סוגיית השימוש ביישומים מסוג זה ופוטנציאל הטמעתם מזווית הראייה של הצוות המטפל, זאת מתוך הבנה כי

היענות הצוות לשימוש והטמעת יישומים מסוג זה הינה גורם מפתח למיצוי הפוטנציאל הטמון בהם. כמו כן, מחקרים נוספים רב-מרכזיים אשר יהיו בעלי מדגם גדול יותר להגיע לתוצאות יוכלו להביא תוצאות בעלי משמעות רבה יותר.

מספר מערכת : 9926771210005776